

# Πολιτιστικές δραστηριότητες των Τοπικών Δομών Χωρών Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης Η υπερεθνική επικάλυψη, οι επί μέρους ρυθμίσεις

Της κυρίας **Ελένης ΣΑΛΑΒΡΑΚΟΥ**

## Εισαγωγική προσέγγιση

Τα γεγονότα των τελευταίων δεκαετιών, και ιδίως αμέσως μετά την λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου επέφεραν πλείστες όσες αλλαγές σε παγκόσμιο, υπερεθνικό, εθνικό και τοπικό επίπεδο.

Έτσι, δημιουργήθηκαν πολλοί και ποικίλλοι Οργανισμοί,<sup>1</sup> επιδιώκοντας ετερόκλητους σκοπούς και «απορροφήσαντες» σε μερικές περιπτώσεις και τμήματα της εθνικής κυριαρχίας των επί μέρους Κρατών Μελών τους, όπως:

Παγκόσμιοι Οργανισμοί: Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, UNESCO κ.ά.

Οργανισμοί Υπερκρατικοί.

Διακρατικοί Οργανισμοί.

Τεχνικοί Οργανισμοί: Παγκόσμιος Οργανισμός Τηλεπικοινωνιών.

Οργανισμοί Οικονομικής Συνεργασίας: BENELUX, Οργανισμός Συνεργασίας και Οικονομικής Ανάπτυξης, Το Συμβούλιο Αμοιβαίας Οικονομικής Βοήθειας, COMECON, Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα, Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ατομικής Ενέργειας κ.ά. Οι τρεις τελευταίοι συγκροτούν σήμερα την Ευρωπαϊκή Ένωση.<sup>2</sup>

Ευρωπαϊκοί Οργανισμοί Πολιτικής Συνεργασίας: Συμβούλιο της Ευρώπης.

Στρατιωτικοί Οργανισμοί: Σύμφωνο Δυτικής Ένωσης, Ν.Α.Τ.Ο., Σύμφωνο της Βαρσοβίας κ.ά.

Μεταξύ των βασικών σκοπών σύστασης αυτών των Οργανισμών περιλαμβάνονται θέματα ασφάλειας, κοινής άμυνας, οικονομικής ανάπτυξης, η διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς των Λαών κ.ά.

Παρά το γεγονός, ότι τα αποτελέσματα εκ της λειτουργίας πολλών εξ αυτών των Οργανισμών κρίνονται ως αμφιλεγόμενα, δεν μπορεί να αγνοηθεί το γεγονός, ότι σε πολ-

1. Βλ. R. GUILLIEN - J. VINCENT: *Termes. Paris, 1998, p. 326.*

2. Βλ. Κ. ΣΤΕΦΑΝΟΥ: *Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση: Γενικά και θεσμικά χαρακτηριστικά μετά την Νίκαια. Τόμ. Α'. Αθήνα, 2002. Β. ΔΕΛΗΘΕΟΥ, Ηλ. ΚΑΝΝΑΔΙΑ, Κ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ: Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τόμ. Α', νέα έκδ. Αθήνα, 2008, σ. 35.*

λές περιπτώσεις επεδιώχθηκαν στόχοι κοινώς παραδεκτοί, όπως π.χ. οικονομικοί (βλ. το ενδιαφέρον πολλών Κρατών να γίνουν Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης), πολιτιστικοί (βλ. τα ποικίλλα αιτήματα Εθνικών Μειονοτήτων, Κρατών κ.ά. προς την UNESCO «να αναγνωρισθούν», να ενισχυθούν οικονομικά και τεχνικά για να διασώσουν πολιτιστικά τους μνημεία), κ.ά.

Πέραν αυτών, Κράτη Μέλη αυτών των Οργανισμών, εκ της συμμετοχής τους και μόνον σε αυτούς, «υποχρεώθηκαν» ή «πείσθηκαν», ή «εμπνεύσθηκαν» να εφαρμόσουν στρατηγικές, πολιτικές ή μέτρα, που δεν είχαν αφ' εαυτών σκεφθεί πριν, όπως π.χ. κοινές δράσεις για την προστασία του περιβάλλοντος, διασυνοριακές συνεργασίες π.χ. για θέματα ρεόντων υδάτων, μορφωτικές ανταλλαγές επί ποικίλλων τομέων, συμπράξεις για κοινές δράσεις ειδικών μορφών, π.χ. Ευρωπαϊκοί Όμιλοι Εδαφικής Συνεργασίας, Δίκτυο EUROCITIES, Ευρωπαϊκά Δίκτυα Πόλεων κ.ά.

Εκτός όμως από τις θεσμοθετημένες αυτές Δομές επελθούσες «αλλαγές», «αλλαγές» προκάλεσε (και προκαλεί) και μία άλλη παρεμβαίνουσα παράμετρος: η παγκοσμιοποίηση (globalization, globalisation, mondialisation).

Η χρήση του όρου έχει γενικευθεί, η συμφωνία όμως για την κοινώς αποδεκτή οριοθέτησή του «αναμένεται».

Πάντως, στην γενική του προσέγγιση ο όρος αναφέρεται<sup>3</sup> στη συγκρότηση μίας παγκόσμιας οικονομικής ζώνης μίας παγκόσμιας αγοράς, εντός των οποίων τα προϊόντα εν γένει διακινούνται ελευθέρως και η οικουμένη ανάγεται σε μία ενιαία πολιτική, οικονομική, πολιτιστική οντότητα, ενώ ακόμη, ο όρος υποδηλώνει μία αλλαγή κλίμακας, έντασης και ταχύτητας, εκφράζον την ιστορική στιγμή κατά την οποία ο κόσμος συνειδητοποιεί τα όριά του και οι Άνθρωποι την μεταξύ τους έντονη αλληλεξάρτησή τους.

Κατ' άλλους, η παγκοσμιοποίηση νοείται ως μία θεμελιώδης πολιτική διαδικασία εμπνεομένη υπό συμφερόντων π.χ. του μεγάλου κεφαλαίου, εντός πλαισίων υπερπαραγωγής και εντατικοποίησης του ανταγωνισμού καταργουμένων των (εθνικών συνόρων).<sup>4</sup>

Αυτή όμως η «μετάλλαξη», ή «η οιονεί μετάλλαξη» της έννοιας «του παραδοσιακού Κράτους», (συνήθως συγκεντρωτικού χαρακτήρα), ανεξάρτητα από την έκταση, την ένταση και την υφή της, είχε «ως φυσικό» επακόλουθο και αντίστοιχες «αλλαγές» σε τοπικό επίπεδο.

Έτσι, εισάγονται νέες διοικητικές διαιρέσεις, π.χ. Περιφέρειες, διευρύνεται το πεδίο των Αιρετών Διοικήσεων π.χ. Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, ενισχύεται από το Κράτος η επιχειρηματική δραστηριότητα των Τοπικών Δομών (Περιφερειών - από 1/1/2011 στην Ελλάδα, Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων, Επαρχείων, Δήμων, Κοινοτήτων), η οποία «εκφράζεται» μέσω Κοινοτικών, Δημοτικών και Περιφερειακών (Τοπικών) Επιχειρήσεων κ.ά.

Οι τελευταίες μέχρι σήμερα, (από 1/1/2011 επέρχονται αλλαγές τις οποίες προβλέπει το Πρόγραμμα ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ), διέπονται υπό ειδικού καθεστώτος (σύστασης, οργάνωσης, λειτουργίας, χρηματοδότησης κ.ά.) και είναι (συνήθως) Κοινοτικές και Δημοτικές Κοινοφελείς Επιχειρήσεις, Ανώνυμες Εταιρείες, Αστικές μη Κερδοσκοπικές Εταιρείες κ.ά., και δραστηριοποιούνται σε πλείστους όσους τομείς, του πολιτισμού περιλαμβανομένου.

3. Βλ. στοιχεία για την εννοιολογική προσέγγιση του όρου, τις επί μέρους συνιστώσες της παγκοσμιοποίησης κ.ά. στο Β. Δ. ΔΕΛΗΘΕΟΥ: *Θεσμικό Πλαίσιο Περιφερειακής Ανάπτυξης και Οργάνωσης της Διοίκησης του Κράτους. Μέρος Β'.* Αθήναι, Μάρτιος 2008, σ. 10 επόμενα. Βλ. επίσης: Ν. CHOMSKY (Μετ.): *Ο σύγχρονος Ελευθεριάζων Σοσιαλισμός.* Αθήναι, 2000, σ. 109.

4. Βλ. W. HUTTON - A. GIDDENS: *On the Edge: Living with Global Capitalism.* Virrage, Random House, 2001, p. 54.

**Κωνσταντίνος ΓΕ.  
ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ**  
Καθηγητής Παντείου  
Πανεπ. Κοιν. και Πολ. Επιστημ.,  
Πανεπιστημίου Αθηνών (Επισκ.),  
Ex Ch.L.U.L. Bruxelles, Ex Int.  
I.I.A.P., Paris

**ΘΕΣΜΙΚΟ  
ΠΛΑΙΣΙΟ  
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ  
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

Τόμος Α'

Νέα έκδοση

Αθήναι, 2007

**Κωνσταντίνος ΓΕ.  
ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ**  
Καθηγητής Παντείου  
Πανεπ. Κοιν. και Πολ. Επιστημ.,  
Πανεπιστημίου Αθηνών (Επισκ.),  
Ex Ch.L.U.L. Bruxelles, Ex Int.  
I.I.A.P., Paris

**ΘΕΣΜΙΚΟ  
ΠΛΑΙΣΙΟ  
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ  
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

Τόμος Β'

Νέα έκδοση

Αθήναι, 2004

**Κωνσταντίνος ΓΕ.  
ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ**  
Καθηγητής Παντείου  
Πανεπ. Κοιν. και Πολ. Επιστημ.,  
Πανεπιστημίου Αθηνών (Επισκ.),  
Ex Ch.L.U.L. Bruxelles, Ex Int.  
I.I.A.P., Paris

**ΘΕΣΜΙΚΟ  
ΠΛΑΙΣΙΟ  
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ  
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

Τόμος Γ'

Νέα έκδοση

Αθήναι, 2005

Περί των επιχειρήσεων αυτών και των αντίστοιχων δράσεών τους περί πολιτισμού σε επίπεδο Τοπικών Δομών της Ελλάδος και Χωρών Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης γίνεται λόγος στην συνέχεια αυτού του κειμένου.

Με δεδομένη όμως την ένταξη από το έτος 1981 της Ελλάδος στην (σήμερα ονομαζόμενη) Ευρωπαϊκή Ένωση όλα αυτά πρέπει «να συνάδουν»<sup>5</sup> και προς τις ρυθμίσεις (όπου υπάρχουν) της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία, εξ άλλης πλευράς, και με την ιδική της οπτική, «δραστηριοποιείται» σε ποικίλλους τομείς μέσω διαφόρων Οργάνων της (π.χ. Διαρθρωτικών Ταμείων), ή μέσω διαφόρων Προγραμμάτων της (π.χ. Πολιτιστικά Προγράμματα: Καλειδοσκόπιο, Ραφαήλ, Media, Αριάδνη, Ενίσχυσης Πειραματικών Σχεδίων Διατήρησης της Ευρωπαϊκής Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς, Διαφύλαξης Περιφερειακών και Μειονοτικών Γλωσσών και Πολιτισμών) κ.ά.

5. Π.χ. στον τομέα των κορηγούμενων από Χώρα Μέλος της Ένωσης στις Τοπικές Δομές, κρατικών ενισχύσεων οι οποίες πρέπει να είναι συμβατές με το Δίκαιο της Ένωσης.

## Κεφάλαιο Α΄ Πολιτιστικές δραστηριότητες των Τοπικών Δομών Ελλάδος

### Α. Εισαγωγή

Με δεδομένες παραδοχές των εννοιών Τοπική Δομή ή Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης<sup>1</sup> και Πολιτισμός,<sup>2</sup> σημειώνεται ευθύς εξ αρχής, ότι οι πολιτιστικές δραστηριότητες των Τοπικών Δομών της Ελλάδος (και των άλλων Κρατών Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης), ασκούνται υπό καθεστώς ρυθμίσεων τριών υπερκείμενων επιπέδων, τα οποία λειτουργούν αυτόνομα και με αποφάσεις «μείζονος» ισχύος: το επίπεδο της UNESCO, το επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το επίπεδο του Κράτους, τα οποία «παράγουν» πολιτιστικές πολιτικές και πολιτιστικές δραστηριότητες είτε αυτοτελώς, είτε σε σύμπραξη μεταξύ τους, είτε σε σύμπραξη με επί μέρους Κράτη, Περιφερειακές Αρχές, Τοπικές Δομές κ.ά.

### UNESCO

Κατά την UNESCO,<sup>3</sup> ειδικής Υπηρεσίας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, έτος σύστασης 1946, πολιτιστική πολιτική είναι σύνολο κοινωνικών πρακτικών, συνειδητών και διακριβωμένων, παρεμβάσεων ή μη παρεμβάσεων με στόχο την ικανοποίηση μερικών πολιτιστικών αναγκών με χρήση όλων των υλικών και ανθρωπίνων πόρων, τους οποίους μία δεδομένη Κοινωνία διαθέτει, σε μία ωρισμένη στιγμή. Η πολιτιστική αυτή πολιτική πρέπει να καθορίζει κριτήρια πολιτιστικής ανάπτυξης και να συνδέει τον πολιτισμό με την διαμόρφωση της προσωπικότητας του ατόμου και την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη.

Η UNESCO χρηματοδοτεί (ή συμβάλλει στην σύνταξή τους) Προγράμματα, τα οποία είτε εκπονεί η ίδια, είτε υποβάλλονται από τα Κράτη Μέλη, προωθεί την υπογραφή Διε-

---

1. Βλ. θέματα σχετικά με τις Τοπικές Δομές εκ των παλαιότερων Συγγραφέων: Γ. Μ. ΠΑΠΑΧΑΤΖΗΣ: Σύστημα του εν Ελλάδι ισχύοντος Διοικητικού Δικαίου. Έβδομη έκδοση. Αθήνα, 1991. Επ. ΣΠΗΛΙΟΤΟΠΟΥΛΟΥ: Εγχειρίδιο Διοικητικοί Δικαίου. Νέα έκδοση. Αθήνα, 2002. Εκ των νεωτέρων: Δ. ΤΣΑΤΣΟΣ: Συνταγματικό Δίκαιο. Αθήνα, 1992. J. - L. LAUBERT: Introduction au Droit. Colln. Paris, 2002. Κ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ: Διοικητικό Δίκαιο. Αθήνα, 2008.

2. Βλ. περί του όρου «πολιτισμός» (civilization, culture) περί του οποίου έχουν δοθεί περισσότεροι των 170 ορισμών: Α. ΤΟΥΝΒΕΕ: A study of History. Vol. 1. London, 1956. Μ. ΔΩΡΗΣ: Πολιτισμός και Κοινωνική εξέλιξη. Αθήνα 1981. Ίδρυμα Μεσογειακών Μελετών: Πολιτισμικός Ιμπεριαλισμός. Αθήνα, 1987. Et. GROSJEAN: Cultural Democracy: Ways and Means. Strasbourg, 1990. Ντ. ΚΟΝΣΟΛΑ: Πολιτισμική δραστηριότητα και Κρατική Πολιτική στην Ελλάδα: Η περιφερειακή διάσταση. Αθήνα, 1990. Δ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ: Για μία Πολιτική της Κουλτούρας. Ε.Κ.Δ.Δ. Αθήνα, 1990. Βλ. επίσης Ν. Γ. ΠΑΠΑΣΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΣ: Η προστασία και αξιοποίηση της υποβρύχιας πολιτιστικής κληρονομιάς στην Ελλάδα. Δ. Δ. Αθήνα, 2008.

3. Μεταξύ των βασικών σκοπών της περιλαμβάνεται η συμβολή στην επίτευξη παγκόσμιας ειρήνης, μέσω προώθησης της διεθνούς συνεργασίας στους τομείς της Εκπαίδευσης, της Επιστήμης και του Πολιτισμού κ.ά.

θνών Συμβάσεων επί θεμάτων Πολιτισμού εν γένει (π.χ. Σύμβαση Προστασίας της Παγκόσμιας Φυσικής και Πολιτιστικής Κληρονομιάς), συντάσσει Καταλόγους Μνημείων Παγκόσμιας Κληρονομιάς (σ' αυτούς έχουν ενταχθεί π.χ. η Ακρόπολη, οι Δελφοί, η Επίδαυρος, ο Άθως) κ.ά.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, εξ άλλης πλευράς, αν και δεν έχει να επιδείξει πολυάριθμες δράσεις στον τομέα του πολιτισμού, εν τούτοις έχει συστήσει Ειδική Επιτροπή Πολιτισμού και Παιδείας και έχει προβεί σε άλλες σημαντικές παρεμβάσεις, μεταφραζόμενες σε τρεις άξονες:

Πολιτιστική κληρονομία.

Βιβλίο και η υποβοήθηση της μελέτης του.

Καλλιτεχνικές δραστηριότητες.

Η υλοποίηση κάθε άξονα επιδιώκεται με τους ακόλουθους τύπους δράσης:

Αξιοποίηση/ακτινοβολία, δίκτυα και συμπράξεις, πρόσβαση στον πολιτισμό, έρευνα και επαγγελματική κατάρτιση, πολιτιστική συνεργασία με Διεθνείς Οργανισμούς, με Τρίτες Χώρες, Διακρατική κ.ά.

Τα σχετικά Προγράμματα έχουν ήδη αναφερθεί.<sup>4</sup>

Τέλος, το τρίτο υπερκείμενο, σε σχέση με τις Τοπικές Δομές, επίπεδο είναι το Υπουργείο Πολιτισμού (και Τουρισμού σήμερα), το οποίο αποτελεί άλλως τε και τον Κεντρικό Πολιτιστικό Φορέα της Χώρας.

Το Υπουργείο καθορίζει τα γενικά πλαίσια της Εθνικής Πολιτιστικής Πολιτικής, χρηματοδοτεί τις Τοπικές Δομές για θέματα πολιτιστικών δραστηριοτήτων κ.ά.

Σημειώνεται, ότι το εν λόγω Υπουργείο έχει χειρισθεί δράσεις στον τομέα του πολιτισμού στα πλαίσια των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων, του Β' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (Υποπρόγραμμα Πολιτισμός), και κατά την τρέχουσα περίοδο τις πολιτιστικού χαρακτήρα δράσεις του Δ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (Ε.Σ.Π.Α.).

### *Β. Πολιτιστικές δραστηριότητες των Τοπικών Δομών της Ελλάδος*

Οι Τοπικές Δομές, Κοινότητα, Δήμος, Επαρχείον, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση (και προσεχώς από 1/1/2011 Περιφέρεια) χειρίζονται βάσει του ισχύοντος Συντάγματος και βάσει της ισχύουσας νομοθεσίας τις λεγόμενες τοπικές υποθέσεις,<sup>5</sup> των υποθέσεων πολιτιστικής υφής περιλαμβανομένων.

Οι τοπικές υποθέσεις<sup>6</sup> εξυπηρετούνται τόσο από τα ίδια τα νομικά πρόσωπα των Τοπικών Δομών, όσο και από ειδικά άλλα μορφώματα, όπως οι κοινοτικές και δημοτικές επιχειρήσεις.

Οι τελευταίες έχουν την δυνατότητα υπογραφής ειδικών συμβάσεων συνεργασίας επί θεμάτων πολιτισμού τόσο με το Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού, όσο και με άλλους Οργανισμούς, επιδιώκοντας σκοπούς πολιτιστικού χαρακτήρα.

4. Βλ. και Α. ΒΛΑΣΣΗΣ: *Ευρωπαϊκός Πολιτισμός ή Ευρώπη των Πολιτισμών*. Αθήνα, 2005, σ. 25.

5. Βλ. αναλυτικά: Β. Δ. ΔΕΛΗΘΕΟΥ: *Θεσμικό Πλαίσιο Περιφερειακής Ανάπτυξης και Οργάνωσης της Διοίκησης του Κράτους. Μέρος Β'*. Αθήνα, 2008, σ. 26.

6. Βλ. Β. Δ. ΔΕΛΗΘΕΟΥ, Ηελ. ΚΑΝΝΑΔΙΑ, Κ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ: *Περιφερειακή Διοίκηση και Τοπική Αυτοδιοίκηση: Ελλάδα, Χώρες Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τόμ. Β'*. Αθήνα, 2008, σ. 56 επόμεν.: *Οι Δημοτικές και οι Κοινοτικές Αρχές διευθύνουν και ρυθμίζουν όλες τις τοπικές υποθέσεις σύμφωνα με τις αρχές της επικουρικότητας, με στόχο την προστασία, την ανάπτυξη και την συνεχή βελτίωση των συμφερόντων και την ποιότητα ζωής της τοπικής κοινωνίας*.

Με δεδομένο, ότι τόσο το Διοικητικό Σύστημα, όσο και η σύσταση, οργάνωση, λειτουργία, χρηματοδότηση των Τοπικών Δομών Ελλάδος εξ Εθνικών και Κοινοτικών Πόρων είναι γνωστή δεν γίνεται ειδική σχετική αναφορά, αλλά καταγράφονται εδώ οι πολιτιστικές δραστηριότητες των Τοπικών Δομών κατά τομέα, όπως:

Οι Τοπικές Δομές έχουν την συνδρομή (ενίοτε και οικονομική) του Υπουργείου Πολιτισμού (και Τουρισμού) για την πραγματοποίηση ερευνών, μελετών και εκδηλώσεων επί θεμάτων Λαϊκού Πολιτισμού.

Ακόμη, έχουν συστήσει (μερικές) Δημοτικές Επιχειρήσεις Πολιτιστικής Ανάπτυξης, Κινηματογραφικές Λέσχες, λειτουργούν Κινηματογράφους, έχουν ιδρύσει (ελάχιστες) Δημοτικά Θέατρα, Μουσεία, Αίθουσες Τέχνης, Εικαστικά Εργαστήρια, Μουσικές Σχολές, Ωδεία, Φιλαρμονικές, Πνευματικά Κέντρα κ.ά.

Ενδεικτικά αναφέρεται, (στοιχεία 2005) ότι επί χιλίων (περίπου) δημοτικών επιχειρήσεων 230 είχαν ως αντικείμενό τους πολιτιστικές, ψυχαγωγικές και αθλητικές δραστηριότητες.

Τέλος, αναφέρεται, ότι οι Ελληνικές Τοπικές Δομές είναι δυνατόν να επιχορηγηθούν τόσο από Ειδικά Προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όσο και από το Υπουργείο Πολιτισμού (και Τουρισμού) για να προβάλουν το πολιτιστικό έργο τους, σε άλλες Χώρες, μέσω του θεσμού «των Αδελφοποιημένων Πόλεων», ανταλλαγής επισκέψεων Καλλιτεχνών, πρόσκλησης ξένων Καλλιτεχνικών Συγκροτημάτων κ.ά. ή να συμμετάσχουν σε κοινές πολιτιστικές δράσεις με άλλες Χώρες Μέλη της Ένωσης.

### *Κριτική προσέγγιση*

Από τα παρατεθέντα στοιχεία, αλλά και από άλλα, τα οποία είναι στην διάθεσή μας, αλλά δεν δημοσιεύονται εδώ ελλείψει χώρου, αναδεικνύεται κατ' αρχάς ο κεντρικός και συγκεντρωτικός ρόλος του Υπουργείου Πολιτισμού (και Τουρισμού), το οποίο ασχολείται σχεδόν αποκλειστικά με διάφορα θέματα, όπως εκείνα της πολιτιστικής κληρονομιάς, μνημείων κ.ά.

Διάφορες δραστηριότητες σχετιζόμενες με την προβολή του σύγχρονου τοπικού πολιτισμού έχουν «εκχωρηθεί» στις Τοπικές Δομές, (Κοινότητες, Δήμους, Επαρχεία, Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις), οι οποίες έχουν συστήσει και σχετικές Επιχειρήσεις Πολιτιστικής Ανάπτυξης, Πολιτιστικά Κέντρα κ.ά.

Παρά τις καταβληθείσες προσπάθειες και την κατά περιόδους διάθεση κονδυλίων είναι καταφανής η έλλειψη συντονισμού μεταξύ Κέντρου και Περιφέρειας για την επίτευξη καλλίτερων αποτελεσμάτων στον τομέα πολιτιστικών δραστηριοτήτων.

Προς επίρρωση δε αυτής της διαπίστωσης αναφέρεται εδώ ο μικρός αριθμός Προγραμματικών Συμβάσεων (μόλις 30), που έχουν υπογραφεί του Εθνικού Πολιτιστικού Δικτύου Πόλεων<sup>8</sup> και Τοπικών Δομών.<sup>9</sup>

7. Α. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ: *Επιχειρήσεις Ο.Τ.Α. Αθήνα, 2004.*

8. Έχει συσταθεί με το Π.Δ. 302 της 26/7/1995 με αρμοδιότητες τον σχεδιασμό και την εκτέλεση των Πολιτιστικών Προγραμμάτων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, υπό την άμεση εποπτεία του Υπουργείου Πολιτισμού.

9. Βλ. και Πάντειον Πανεπ. Κ.Π.Ε., Νομαρχ. Αυτοδιοίκηση Θεσπρωτίας (Επιστημονική Ημερίδα, Επιστ. Υπ. Κ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ): *Πολιτιστικές δραστηριότητες των Ο.Τ.Α. Ηγουμενίτσα, 2003. (Πρακτικά, σ. 97 επόμε.).*

## Κεφάλαιο Β'

# Πολιτιστικές δραστηριότητες των Τοπικών Δομών Κρατών Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης

### ΑΥΣΤΡΙΑ

Έκταση: 84.000 τ.χ.

Πληθυσμός: 8.200.000 κάτοικοι (2005).

Γλώσσα: Γερμανική.

Πολίτευμα: Ομοσπονδία.

Διοικητικό σύστημα: Τρία επίπεδα: Ομοσπονδία, Κρατίδια (9), Τοπική Αυτοδιοίκηση (Νομαρχίες 14, Δήμοι/Πόλεις - το κατώτερο επίπεδο-).

Αρμοδιότητες επί θεμάτων πολιτισμού διαθέτουν όλα τα διοικητικά επίπεδα.

Οι κυριώτερες αρμοδιότητες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης επί θεμάτων πολιτισμού, (οι οποίες χρηματοδοτούνται βασικά από τους δημοτικούς προϋπολογισμούς) είναι οι ακόλουθες και ασκούνται μέσω Τοπικών Πολιτιστικών Γραφείων:

Προστασία μνημείων των αστικών κέντρων.

Λειτουργία τοπικών Θεάτρων και Κινηματογράφων.

Τοπικά Μουσεία.

Ενίσχυση Ερασιτεχνικών Δραστηριοτήτων: Θεατρικών Ομάδων, Ορχηστρών, Συγκροτημάτων Παραδοσιακής Μουσικής.

Βιβλιοθήκες.

Διοργάνωση Πολιτιστικών Δραστηριοτήτων.

Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης μπορούν να συνάπτουν συμφωνίες με Ο.Τ.Α. άλλων Κρατών για κοινές πολιτιστικές δραστηριότητες.

Τελική εκτίμηση: η πολιτιστική πολιτική της Αυστρίας κρίνεται ως ιδιαίτερα αποτελεσματική, ανεξάρτητα από το παρεμβαίνον για «την παραγωγή» της διοικητικό επίπεδο.<sup>1</sup>

### ΒΕΛΓΙΟ

Έκταση: 30.528 τ.χ.

Πληθυσμός: 10.446.000 κάτοικοι (2006).

Γλώσσα: Γαλλική, Φλαμανδική, Γερμανική.

Πολίτευμα: Βασιλευόμενη Δημοκρατία Ομοσπονδιακού Τύπου.

Διοικητικό σύστημα: 3 (φυλετικές) Κοινότητες, 3 Περιφέρειες, 9 Ενδιάμεσες Εδαφικές Ενότητες, 589 Δήμοι.

Τα θέματα του πολιτισμού είναι κατ' αρχάς αρμοδιότητα των 3 Κοινοτήτων.

1. Βλ. άλλα στοιχεία στο Ο.Ε.Κ.Δ.: *Managing across Levels of Government Austria*. Paris, 2007.  
[www.culturalpolicies.net](http://cms.austria.info). <http://cms.austria.info>.

Η χρηματοδότηση για τις σχετικές δράσεις προέρχεται από την Κεντρική Κυβέρνηση (εθνικοί φόροι κ.ά.) και από ενδοκοινοτικούς πόρους.

Η Γαλλόφωνη Κοινότητα διαθέτει για την άσκηση πολιτιστικής πολιτικής 2 Υπουργεία:

Πολιτισμού/Κοινωνικών Υποθέσεων και Παιδείας/Έρευνας/Κατάρτισης, ενώ η Φλαμανδόφωνη Κοινότητα 1.

Η Κεντρική Κυβέρνηση διαχειρίζεται πολιτιστικούς φορείς εθνικής σημασίας, όπως τα Μουσεία Αρχαίας και Μοντέρνας Τέχνης, την Βασιλική Βιβλιοθήκη, το Βασιλικό Θέατρο κ.ά.

Τελική εκτίμηση: η άσκηση πολιτιστικής πολιτικής δυσχεραίνεται λόγω των πολλών διοικητικών επιπέδων, ενώ παρατηρείται σε επίπεδο Δήμων μικρή χρηματοδότηση για το σύνολο των δραστηριοτήτων τους.<sup>2</sup>

## ΓΑΛΛΙΑ

Έκταση: 547.027 τ.χ.

Πληθυσμός: 62.400.000 κάτοικοι (2006).

Γλώσσα: Γαλλική.

Πολίτευμα: Δημοκρατία, Πρόεδρος (μακράς θητείας).

Διοικητικό σύστημα: Αποκεντρωτικό: Κεντρική Διοίκηση (Υπουργεία), 26 Περιφέρειες συνολικά, 100 Νομοί, 36.568 Δήμοι/Κοινότητες.

Αρμοδιότητες επί θεμάτων πολιτισμού διαθέτουν όλα τα διοικητικά επίπεδα, αλλά την μερίδα του λέοντος κατέχει το Υπουργείο Πολιτισμού, το οποίο διαχειρίζεται βασικά και τον σχετικό προϋπολογισμό.

Οι αρμοδιότητες των άλλων επιπέδων είναι οι εξής:

Περιφέρειες

Χρηματοδοτούν και προωθούν καλλιτεχνικές παραγωγές εν γένει.

Νομοί

Διαχειρίζονται Νομαρχιακές Βιβλιοθήκες και Αρχεία.

Δήμοι/Κοινότητες

Διαχειρίζονται Τοπικές Βιβλιοθήκες, Ωδεία, Πολιτιστικά Κέντρα, Χώρους Καλλιτεχνικών Εκδηλώσεων, ενίοτε και με ίδια χρηματοδότηση.

Τελική εκτίμηση: η Κεντρική Διοίκηση, Υπουργείο Πολιτισμού, «ελέγχει» το σημαντικότερο μέρος των πολιτιστικών δραστηριοτήτων του Κράτους. Από τα άλλα διοικητικά επίπεδα οι Δήμοι είναι εκείνοι, οι οποίοι «εμπλέκονται» στην παραγωγή πολιτιστικού έργου και δαπανούν σημαντικό μέρος των ιδίων πόρων τους.<sup>3</sup>

## ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Έκταση: 357.000 τ.χ.

Πληθυσμός: 82.600.000 κάτοικοι (2007).

Γλώσσα: Γερμανική.

2. Βλ. και COMMITTEE OF THE REGIONS: *Regional and Local Democracy in the European Union*. CdR. Brussels, 222/98.

3. Βλ. για θέματα οργάνωσης του Γαλλικού Κράτους: Κ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ: *Περιφερειακή Διοίκηση και Τοπική Αυτοδιοίκηση: Ελλάδα, Χώρες Μέλη της Ε.Ε. Τόμ. Α'. Νέα έκδοση. Αθήναι, 2008, σ. 172 επόμενα. Για άλλα θέματα βλ.: Ph. DOIRRIER: *Les Collectivités Locales et la Culture*. Doc. Fr. Paris, 2005.*

Πολίτευμα: Ομοσπονδιακή Δημοκρατία.

Διοικητικό σύστημα: Ομοσπονδία, 16 Κρατίδια, Τοπική Αυτοδιοίκηση Α' βαθμού, 14.915 Δήμοι, Τοπική Αυτοδιοίκηση Β' βαθμού, 329 Νομαρχίες.

Κάθε διοικητικό επίπεδο έχει συγκεκριμένες αρμοδιότητες συνταγματικά κατοχυρωμένες.

Αρμοδιότητες επί θεμάτων πολιτισμού έχουν όλα τα επίπεδα.

Οι χρηματοδοτούμενες από τα Κρατίδια πολιτιστικές αρμοδιότητες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης εν γένει είναι οι εξής:

Σχεδιασμός και εκτέλεση Πολιτιστικών Προγραμμάτων.

Θέατρα, Ορχήστρες, Μουσικές Σχολές.

Βιβλιοθήκες.

Μουσεία.

Προβλέπονται διασυνοριακές συνεργασίες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Τελική εκτίμηση: παρατηρείται αυτοτελής και ομοιογενής κατανομή πόρων ανά διοικητικό επίπεδο για θέματα πολιτιστικών δραστηριοτήτων, ενώ επί μέρους πόλεις, όπως το Βερολίνο κ.ά. οργανώνουν πολιτιστικές δράσεις διεθνούς εμβέλειας (Διεθνές Φεστιβάλ Λογοτεχνίας, Διεθνές Φεστιβάλ Κλασικής Μουσικής κ.ά.).<sup>4</sup>

## ΗΝΩΝΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ

Έκταση: 244.755 τ.χ.

Πληθυσμός: 60.000.000 κάτοικοι (2007).

Γλώσσα: Αγγλική.

Πολίτευμα: Κληρονομική Μοναρχία Κοινοβουλευτικού Τύπου.

Τέσσερες εθνότητες.

Διοικητικό σύστημα: Κεντρική Κυβέρνηση (Λονδίνο), ιδιαίτερο Κοινοβούλιο Σκωτίας, ιδιαίτερη Εθνοσυνέλευση Ουαλλίας, ιδιαίτερο Κοινοβούλιο Βόρειας Ιρλανδίας.

Σχέσεις Κράτους/Τοπικής Αυτοδιοίκησης *sui generis*, με τάσεις του πρώτου συνεχούς παρέμβασης στο έργο της δεύτερης.

Οι Τυπικές Δομές επιχορηγούνται κατ' έτος από την Κεντρική Διοίκηση (40% περίπου του προϋπολογισμού τους).

Η Χώρα διαθέτει από το έτος 1997 Υπουργείο Πολιτισμού, Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας και Αθλητισμού.

Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης «υποστηρίζουν» την εφαρμογή της Εθνικής Πολιτιστικής Στρατηγικής, εξασφαλίζουν κατάλληλες υποδομές για την διοργάνωση πολιτιστικών δράσεων σε τοπικό επίπεδο, παρέχουν οι ίδιοι πολιτιστικές υπηρεσίες μόνοι τους ή σε συνεργασία με άλλους μη Κρατικούς Φορείς, φροντίζουν τις τοπικές βιβλιοθήκες, (περισσότερες από 4.000 το έτος 2008), ιδρύουν Πολιτιστικά Κέντρα, διοργανώνουν Καλλιτεχνικά Φεστιβάλ κ.ά.

Τελική εκτίμηση: διαπιστώνεται κατανομή αρμοδιοτήτων επί θεμάτων πολιτισμού μεταξύ του Υπουργείου Πολιτισμού της Κεντρικής Κυβέρνησης και των αντίστοιχων «περιφερειακών» Υπουργείων Αγγλίας, Ουαλλίας, Σκωτίας και Βόρειας Ιρλανδίας.

4. Βλ. άλλα στοιχεία στο: [www.culturalpolicies.net](http://www.culturalpolicies.net). <http://kulturportal-deutschland.de>.

**Κωνσταντίνος ΓΕ.  
ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ**

Καθηγητής Παντείου  
Πανεπ. Κοιν. και Πολ. Επιστημ.,  
Πανεπιστημίου Αθηνών (Επισκ.),  
Ex Ch.L.U.L. Bruxelles, Ex Int.  
I.I.A.P., Paris

**Δρ Βασ. ΔΕΛΗΘΕΟΥ**

Εντετ. Διδασκ. Μεταπτ.  
Προγρ. Χαροκοπείου  
Πανεπιστημίου

**ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ  
ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ  
ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ  
ΣΕ ΧΩΡΕΣ  
ΤΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΩΝ  
ΑΛΒΑΝΙΑ, ΒΟΣΝΙΑ,  
ΕΡΖΕΓΟΒΙΝΗ,  
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ,  
ΚΡΟΑΤΙΑ, Π.Γ.Δ.Μ.,  
ΣΕΡΒΙΑ-  
ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟ,  
ΡΟΥΜΑΝΙΑ  
ΚΑΙ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ  
ΣΧΕΔΙΟ  
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ  
ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗΣ  
ΤΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΩΝ**

Αθήναι  
Μάρτιος 2005

Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης έχουν την ευχέρεια συνεργασίας επί πολιτιστικών θεμάτων με μη Κυβερνητικούς και με Ιδιωτικούς Οργανισμούς.<sup>5</sup>

**ΣΟΥΗΔΙΑ**

Έκταση: 450.000 τ.χ.

Πληθυσμός: 9.000.000 κάτοικοι (2007).

Γλώσσα: Σουηδική.

Πολίτευμα: Συνταγματική Κοινοβουλευτική Μοναρχία.

Διοικητικό σύστημα: Αποκεντρωτικό. Κεντρική Κυβέρνηση, 2 Περιφέρειες, 21 Επαρχίες, 290 Δήμοι.

Με θέματα πολιτισμού ασχολούνται όλα τα διοικητικά επίπεδα, οι Δήμοι όμως εμφανίζουν την μεγαλύτερη δραστηριότητα<sup>6</sup>.

Η χρηματοδότηση των σχετικών δράσεων προέρχεται εκ του Κράτους, (κύρια πηγή εσόδων ο φόρος επί των εισοδημάτων).

Προβλέπεται ειδική διαδικασία ιδιωτικών χρηματοδοτήσεων.

Με ευθύνη των Δήμων λειτουργούν 1.500 βιβλιοθήκες, 100 Μουσεία, 1.350 Κέντρα Ψυχαγωγίας.

Προβλέπονται ειδικά μέτρα για τις πολιτιστικές δραστηριότητες των αναγνωρισμένων 6 Μειονοτήτων: Sami, Tornedales, Roma, Σουηδόφωνων Φινλανδών, Εβραίων.

Τελική εκτίμηση: οι Δήμοι «πρωτοστατούν» σε ωρισμένες πολιτιστικές δραστηριότητες. Τα «παραγόμενα» πολιτιστικά αγαθά δεν παρέχονται πάντοτε δωρεάν.

5. Άλλα θέματα βλ. στο: *COUNCIL OF EUROPE: Structure and Operation of Local and Regional Democracy: United Kingdom. Strasbourg, 2003. www.culturalpolicies.net.*

6. Βλ. *EUROSTAT YEARBOOK 2006: Europe in figures. Strasbourg, 2006. www.dfat.gov.au/geo/fs*